

Bekend en in herstel

Suzan Oudejans en Masha Spits*

In Amerika is het heel gewoon: verslaafde 'celebrities' die na uitglijdende - steevast breed uitgemeten in de media - in 'rehab' gaan. Maak daar een realityserie van en een format is geboren, zoals *Celebrity rehab with dr. Drew*. Het programma werd geprezen, maar ook bekritiseerd. Na een storm van kritiek vanwege de dood van vijf deelnemers aan zijn shows, besloot dokter Drew na zes seizoenen te stoppen. Ook in Nederland is er steeds meer aandacht voor afkickende BN'ers. De groteske uitmeting van het herstelproces van bekende verslaafden zoals in de Verenigde Staten zullen we vermoedelijk in Nederland niet snel zien. Maar wat is het beeld van de herstellende verslaafde op de Nederlandse televisie? Jimmy Geduld, voornamelijk bekend als soapacteur in de rol van Arthur Peters in *Goede tijden, slechte tijden*, vertelt in het tv-programma *Hoe is het toch met ...?* over zijn jarenlange cocaïneverslaving, die hij overwonnen heeft na een behandeling in

Schotland. Hij heeft inmiddels van zijn ervaring zijn werk gemaakt en heeft nu een bemiddelingsbureau in verslavingsproblematiek. Binnenkort start zelfs zijn nieuwe programma *Verslaafd*, waarin hij met Peter van der Vorst mensen van hun verslaving gaat afhelpen. Ook 'lord of the rings' Yuri van Gelder is opgekrabbel na zijn in de media breed uitgemeten cocaïnegebruik. Ten tijde van dit schrijven heeft hij zich zelfs weer geplaatst voor de WK-finale turnen. De vraag is echter wel of deze 'eind goed, al goed'-verhalen wel recht doen aan het slopende, langdurige proces van herstel, en de onvermijdelijke momenten van terugval die inherent zijn aan de chroniciteit van verslaving. Klopt dit rooskleurige beeld? In ieder geval niet voor cabaretier Javier Guzman die zijn eigen leven onder de loep neemt en uitgebreid ingaat op zijn verslavingen (eerst alcohol, later cocaïne) in toepasselijke getitelde shows als *Delirium I* en *Delirium II*. Zijn reflectie en openheid, niet alleen in zijn eigen shows maar ook in allerlei televisieprogramma's, geeft een inzicht in het langdurige en treurig stemmende

* Dr. S. Oudejans en drs. M. Spits zijn eigenaar van onderzoeksbureau Mark Bench te Amsterdam en gastonderzoeker bij AIAR-AMC. E-mail: suzan.oudejans@markbench.nl, masha.spits@markbench.nl.

proces van herstel. Na veel periodes van terugval, breed uitgemeten in de media, meldde hij onlangs volledig afgekickt te zijn (Nu.nl, 2013).

Dat herstel echter meer is dan stoppen, zien we bij oud-schaatser Jan Ykema. Hij verscheen in beeld nadat hij was gestopt, maar zijn maatschappelijk herstel was de afgelopen jaren goed te volgen in de media. Ykema beleefde eind jaren tachtig van de vorige eeuw zijn gloriemomenten op de schaats, met als hoogtepunt en bekroning een zilveren medaille op de Olympische Spelen van Calgary (1988). Niet lang daarna stopte hij met schaatsen en werd het stil. Pas in 2006 hoorden we weer van Ykema en toen bleek dat hij in de tussenliggende periode ten prooi was gevallen aan een zware cocaïneverslaving. In januari 2006 verscheen er een artikel in het *Algemeen Dagblad*, getiteld: 'Jan Ykema: vatbaar voor cocaïne.' Hierin doet de schaatser in een notendop verslag van de voorafgaande vijftien jaar. Niet veel later zat hij in het programma *Holland sport*, waar hij op directe wijze geconfronteerd werd met zijn verleden. Ook de encenering - een in de studio nagemaakte vuilnisbelt - verwees op niet mis te verstane wijze naar zijn leven in slechter tijden. De uitzending is aangrijpend en het is duidelijk dat Ykema veel wil vertellen, maar niet altijd even goed uit zijn woorden komt. Hij maakt een warrige indruk. In een biografie die in 2009 verscheen bevestigt Ykema dat het optreden bij *Holland sport* wellicht te vroeg was in zijn herstelproces: 'Ik stond stijf van de stress ... zij wisten natuurlijk ook niet dat ik er nog lang niet zo goed aan toe was, als ik wilde doen geloven.'

Een paar jaar later verscheen hij regelmatig in de media, onder meer in een aflevering van de door Hugo Borst gemaakte serie *Over vaders en zonen*. Hij was toen enige jaren clean en had duidelijk meer rust en balans in zijn leven gevonden. Ykema werd samen met zijn zoon Jesper geïnterviewd. Die vertelde dat zijn vader niet altijd een goede vader was geweest, maar dat hij heel trots op hem was: 'Ik ben meer trots op zijn afkicken, dan op het schaatsen.' Dat een herstelproces lang kan duren, komt duidelijk naar voren in de eerdergenoemde biografie, waarin verschillende momenten van terugval zijn beschreven: 'Soms had ik nog de kracht om het [de speed] terug in het zakje te doen, maar dat ik het niet door het toilet spoelde, zegt ook genoeg.' In het boek blikte Ykema terug op zijn besluit er definitief mee te kappen, dat mede getriggerd werd door zijn angst te overlijden: 'Ik was al nooit een modelvader, maar als dode vader kun je helemaal niets meer voor je zoontje betekenen.'

Het is uiteraard niet vreemd dat het gehele zware herstelproces niet - in een nuchtere cultuur als de Nederlandse - breed wordt uitgemeten in de media. Immers, als het niet goed met je gaat, vertoon je je meestal niet in de spotlights. Juist daarom is het mediaverhaal van Ykema zo bijzonder. Hoewel misschien ingegeven door iets te veel en te vroeg enthousiasme over het overwinnen van zijn verslaving, waren de fasen van het herstel goed te volgen. Dat is uniek, want niet iedereen kan en wil het grote publiek laten meekijken bij de lange weg naar herstel.

Bronnen

Tv-programma's

- EO (2012). *Hoe is het toch met ...?* Met Jimmy Geduld (18 mei).
- EO/NCRV (2008). *Netwerk* Met Jan Ykema (8 februari).
- KRO (2010). *Brandpunt reporter* Met Yuri van Gelder (28 mei).
- KRO (2010). *De wandeling* Met Javier Guzman (5 november).
- VPRO (2006). *Holland sport* Met Jan Ykema (13 februari).
- VPRO (2008). *Over vaders en zonen* Met Jan Ykema (22 mei).
- VPRO (2013). *24 uur met ...* Met Javier Guzman (21 juni).

Kranten en websites

- AD (2010). Javier Guzman weer zwaar aan de drank (29 april).
- AD (2012). Javier Guzman was verslaafd aan cocaïne (3 januari).

De Volkskrant (2013). Van Gelder naar WK-finale: 'Ik weet niet waar dit eindigt' (30 september).

NRC Handelsblad (2009). Turner Yuri van Gelder betrapt op cocaïnegebruik (30 juni).

Nu.nl (2009). Cabaratier Guzman deelt klappen uit (12 juni).

Nu.nl (2013). Coke of wodka doen Javier Guzman niets meer (16 augustus).

RTL (2013). Internet: www.rtl.nl/programma/verslaafd (25 oktober 2013).

Wikipedia.org (2013). Internet: en.wikipedia.org/wiki/celebrity_rehab_with_dr._drew (25 oktober 2013).

Boeken

- Haanstra, M. (2009). *Jan Ykema. Pikstart, verslaving en comeback van een hypersprinter*. Amsterdam: Amstel Sport.